

Sensorveiledning Exfac, jus, vår 2010 – Oppgave 1: Fra rettsfilosofien

1. Oppgaveteksten

Eksamenstid: 10:00 – 15:00 (5 timer)

(1) Fra rettsfilosofien

- (a) Gjør rede for begrepene avveiningsnorm og retningslinje. Gi herunder eksempler som du knytter drøftelsen til. Gjør også rede for forskjellige typer av retningslinjer.
- (b) Vi kan skille mellom to hovedsyn på rettskildelæren: en rangordensmodell og en avveiningsmodell. Gjør rede for de to modellene. Drøft og begrunn hvilken modell som passer best for den måten vi går fram på når vi tar standpunkt til rettsspørsmål.
- (c) Gjør rede for forskjellige aspekter ved tanken om rettferdighet i et positivt rettssystem som det norske.
- (d) Hva er hovedforskjellene mellom synet på rettferdighet i den skandinaviske rettsrealismen, utilitarismen og en fornufsbasert naturrett som den kantianske?

Alle spørsmålene skal besvares.

(2) Fra profesjonsetikken

Domstolloven § 113, 1. ledd. 1. pkt. lyder slik:

“Finder en dommer, at han er i en stilling, som gir parterne ret til at kræve ham utelukket efter § 108, og forholdet ikke maa antages at være almindelig kjendt, bør han sørge for, at parterne faar vite om det saa snart som mulig.” (§ 108 lyder: “Dommer eller lagrette-medlem kan heller ikke nogen være, når andre særegne omstendigheter foreligger, som er skikket til å svekke tilliten til hans uhildethet. Navnlig gjelder dette, når en part av den grunn krever, at han skal vike sete.”)

Advokatforskriften (1996-12-20 nr 1161: Forskrift til domstolloven kapittel 11)
Kapittel 12. Regler for god advokatskikk, pkt 1.2 lyder slik:

” En advokats oppgave er å fremme rett og hindre urett.

Advokaten plikter innenfor lovens ramme og etter beste evne å ivareta sine klienters interesser. Det skal skje uten tanke på personlig fordel eller risiko, politisk oppfatning, rase, religion eller utenforliggende hensyn.

Advokaten bør ikke identifisere seg med sin klient og har krav på ikke å bli identifisert med de standpunkter han forfekter for sin klient og de interesser klienten har.

Advokaten plikter både å være rådgiver og talsmann for sin klient.

Advokaten avgjør selv om han vil påta seg et oppdrag.”

Advokatforeningens Retningslinjer for forsvarere (fra 1999, med senere endringer) pkt 2.2. lyder:

“Forsvareren skal ikke identifisere seg med sin klient. Forsvareren har krav på ikke å bli identifisert med det han anfører for sin klient eller det syn og de interesser klienten har.”

Beskriv hvordan rolleforventningen til henholdsvis dommere, advokater og forsvarsadvokater fremkommer gjennom de siterte tekstene og viser at forventningene er forskjellige. Begrunn hvorfor rolleforventningene til disse yrkesgrupper kan eller bør være forskjellige.

I den samlede vurdering vil del (1) telle ca. 3/4 og del (2) telle ca. 1/4.

(2) Fra profesjonsetikken

Domstolloven § 113, 1. ledd. 1. pkt. lyder slik:

“Finder en dommer, at han er i en stilling, som gir parterne ret til at kræve ham utelukket efter § 108, og forholdet ikke maa antages at være almindelig kjendt, bør han sørge for, at parterne faar vite om det saa snart som mulig.” (§ 108 lyder: “Dommer eller lagrettemedlem kan heller ikke nogen være, når andre særegne omstendigheter foreligger, som er skikket til å svekke tilliten til hans uhildethet. Navnlig gjelder dette, når en part av den grunn krever, at han skal vike sete.”)

Advokatforskriften (1996-12-20 nr 1161: Forskrift til domstolloven kapittel 11) Kapittel 12. Regler for god advokatskikk, pkt 1.2 lyder slik:

” En advokats oppgave er å fremme rett og hindre urett.

Advokaten plikter innenfor lovens ramme og etter beste evne å ivareta sine klienters interesser. Det skal skje uten tanke på personlig fordel eller risiko, politisk oppfatning, rase, religion eller utenforliggende hensyn.

Advokaten bør ikke identifisere seg med sin klient og har krav på ikke å bli identifisert med de standpunkter han forfekter for sin klient og de interesser klienten har.

Advokaten plikter både å være rådgiver og talsmann for sin klient.

Advokaten avgjør selv om han vil påta seg et oppdrag.”

Advokatforeningens Retningslinjer for forsvarere (fra 1999, med senere endringer) pkt 2.2. lyder:

“Forsvareren skal ikke identifisere seg med sin klient. Forsvareren har krav på ikke å bli identifisert med det han anfører for sin klient eller det syn og de interesser klienten har.”

Beskriv hvordan rolleforventningen til henholdsvis dommere, advokater og forsvarsadvokater fremkommer gjennom de siterte tekstene og viser at forventningene er forskjellige. Begrunn hvorfor rolleforventningene til disse yrkesgrupper kan eller bør være forskjellige.

Spørsmålene i oppgaven knytter seg til rollebegrepet, og til innholdet av habilitetskravet til hhv dommere og advokater. Oppgavens *målsetning* er å få studentene til å drøfte (i) hva som menes med at en dommer skal være uhildet, (ii) hva som ligger i at en advokat ikke bør identifisere seg med klienten, og (iii)

herunder om det er andre krav til forsvarere enn til "vanlige" advokater pga bruken av ordene "skal ikke" i retningslinjer for forsvarere.

Rollebegrepet er diskutert i pensumartiklene: Andreas Føllesdal: "Å fremme rett og hindre urett: Juristetikkens begrunnelse og grenser" og Vidar Halvorsen, "Profesjonsetikk, rollemoral og allmenmoral".

Domstollovens habilitetsreger er ikke gjennomgått i pensum eller undervisning i ex.fac.s pensum i yrkesetikk, men studentene må antas å være kjent med problemstillingen "habilitet" for eksempel fra forvaltningsretten. Også for den som ikke har lest forvaltningsrett, og heller ikke er kjent med begrepet "uhildethet", bør det være mulig å komme frem til innholdet i begrepet ut fra den større sammenheng i oppgaveteksten.

De advokatetiske reglene er ikke del av pensum, men de omtales i pensum. Pensum gir også lenke til Regler for god advokatskikk (i Advokatforskriften) og til Retningslinjer for forsvarere.

Pensum gir flere steder – se f.eks. Føllesdal, avsnittene 3 og 6 og Halvorsen gjennomgående – stoff som belyser oppgavens problemstillinger. Selvom oppgaven forsåvidt ligner oppgavetypen "tolking av ukjent lovtekst", har altså studentene tilstrekkelig materiale i pensum til å få momenter til en fornuftig diskusjon.

En vellykket besvarelse må få fram den grunnleggende forskjellen mellom, på den ene side, dommerrollen som den upartiske tredjeperson, og, på den annen side, advokatrollen som partsrepresentanten. Videre må besvarelsen begrunne hvorfor det er slik innenfor vårt rettssystem.

Den som klarer å knytte rollenes forskjellige innhold til overordnede prinsipper for et godt rettssystem, for eksempel gjennom å benytte rettssikkerhetsbegrepet på en fornuftig måte, må få uttelling for det. En vellykket besvarelse må også inneholde noen betraktninger rundt de ulike rollene en "vanlig" advokat og en forsvarer har. På dette punktet er det ikke rimelig å kreve særlig dype refleksjoner siden studentene på dette trinn i studiet ennå ikke har studert prosessrett.

Som vanlig er det studentenes evne til å formulere fornuftige synspunkter som er relevante til oppgavens spørsmål, som skal belønnes. Dessuten ber oppgaven om en tolkning av de oppgitte tekster. En god besvarelse må knytte an til de relevante tekststedene.

2. Innledning

Oppgaven henter stoff fra pensumdel A, rettsfilosofi, og pensumdel C, profesjonsetikk. Dette er sagt i overskriftene i oppgaven, slik at kandidatene ikke skal lure på hvilke perspektiver oppgaven skal besvares ut ifra.

I oppgaven er det også sagt hva som vil være forholdet mellom de to hoveddelene av oppgaven i den samlede vurdering, nemlig at rettsfilosofi-delen vil telle ca. 3/4 og profesjonsetikkdelen vil telle ca. 1/4. Dermed vil kandidatene også ha grunnlag for å disponere dels tidsbruken, dels omfang og dybde av besvarelsen på de enkelte deler.

I avsnitt 3 følger min foreløbige veiledning til oppgave (1). Marit Halvorsens veiledning til oppgave (2) vil bli sendt ut i egen epost.

3. Fra rettsfilosofien

3.1. *Læremiddel, oppgavetype, sammenhengen mellom oppgavene*

Læremidlet som som dekker læringskravene i rettsfilosofi, er Svein Eng, *Rettsfilosofi*, Universitetsforlaget 2007. Heretter refererer jeg til denne som RF.

Oppgaven under rettsfilosofi-delen er – som i tidligere semestre – forsøkt bygget opp slik at delspørsmålene gjensidig belyser hverandre. Tanken er at kandidatene kan hente veiledning fra andre deler av oppgaven hvis de står fast i forståelsen av ett spørsmål.

Denne gangen er det særlig spørsmålene (a) og (b) innbyrdes og spørsmålene (c) og (d) innbyrdes som slik henger sammen. Dertil er det sammenhenger mellom (a) og (c), se nærmere under omtalen av (c) nedenfor.

I avsnitt 3.2 i det følgende samler jeg under hver oppgave opplysninger om læringskrav og “pensum” (dvs. de deler av RF som er angitt å dekke læringskravene). Jeg sier også noe om besvarelsen av de enkelte spørsmål. Det gjelder særlig for å plassere spørsmålet og for å vise forbindelseslinjer. I stor grad kan spørsmålene besvares ut fra bestemte deler av RF og hvis framstillingen der er grei, har jeg ikke gjort noe forsøk på å skrive dette på nytt. I avsnitt 3.3. samler jeg noen mer generelle merknader til oppgaven.

3.2. Nærmere om de enkelte spørsmålene

(1)(a) Gjør rede for begrepene avveiningsnorm og retningslinje. Gi herunder eksempler som du knytter drøftelsen til. Gjør også rede for forskjellige typer av retningslinjer.

Læringskrav

Læringskravene av relevans for oppgave (1)(a) er angitt slik:

II Rett og Normativitet

Det kreves god forståelse av hovedformene for normativitet:

Begrepet Norm

Typer av Normer

- Pliktnormer, Kompetansenormer, Kvalifikasjonsnormer
- Regler, Retningslinjer, Avveininger («Juristkskjønnet»)

Rettigheter

Verdier

Læringskravene finnes på nettet ved denne lenken:

<http://www.uio.no/studier/emner/jus/jus/JFEXFAC04/v10/pensumliste.xml>

Denne informasjonen er også sendt ut fra administrasjonen til sensorene.

Jeg ber sensorene merke seg at i Del A: Rettsfilosofi er det føyd til en fagbeskrivelse og at læringskravene i Del A III er endret.

Dekning i RF

Oppgavens emne er behandlet først og fremst i RF avsn. II 8, ss. 163–70. Avsn. 8.4–8.5 er ikke pensum. Noe stoff kan også hentes andre steder i boken, f.eks. fra II 7 om verdier og fra III, herunder fra III 2.2 om rettferdighet (se spørsmål (1)(c) nedenfor).

Videre er stoffet grundig behandlet på forelesninger og jeg går selv inn på spørsmålene i egne kurs. Det kan variere i hvilken grad kursholdere går i dybden, men jeg regner med at alle kurs berører begrepene i en eller annen sammenheng.

Til innholdet

Avveiningsnormer

Etter en innledende gjennomgang av forskjellige typetilfelle (RF s. 164), gir jeg følgende definisjon (s. 165):

Normer som slik gir rom for eller krever en avveining av argumenter, kan vi kalle «avveiningsnormer». Innslaget av avveining er et graduelt fenomen, dvs. at det kun er en graduell overgang til normer som ikke er avveiningsnormer.

I det følgende skal jeg knytte noen kommentarer til hver av de understrekede uttrykk.

“*slik*”

Dette ordet peker tilbake på gjennomgangen av sentrale typetilfelle på s. 164.

Oppgaven sier uttrykkelig: “Gjør rede for begrepene avveiningsnorm og retningslinje. Gi herunder *eksempler* som du knytter drøftelsen til.” Det er derfor rimelig å forvente noen illustrasjoner av hva som ligger i definisjonens nøkkelord.

“gir rom for eller krever”

Her er definisjonen nøytral med hensyn til om normen gir frihet til å avveie eller krever at en avveining skal finne sted. Hvorvidt det overhodet finnes noen normer som gir rettsanvenderen frihet til å avveie – dvs. at både rettsanvendere som avveier og de som ikke gjør det, forstår retten riktig – lar jeg være et åpent spørsmål. Dette leder til såpass mange andre spørsmål at jeg bevisst har latt definisjonen være nøytral her.

“avveining”

Hva er det som avveies? Det må være noe som er i stand til å ha varierende vekt. Det må være verdier i siste instans. Når vi i et spørsmål om straffutmåling lar tiltaltes unge alder tale for mild straff og forbrytelsens grovhet for streng straff, og avveier disse hensynene mot hverandre, så er det de underliggende verdiene som styrer vektingen.

“Innslaget av avveining er et graduelt fenomen”

Om dette heter det umiddelbart etter definisjonen på s. 165:

Finnes det overhodet normer som er fri for avveininger? Selv en normformulering som “menn over 18 år plikter å gjøre militærtjeneste” kan problematiseres. I forhold til ordet “menn” kan vi få spørsmål om kjønnskifte; i forhold til “18 år” kan vi få spørsmål om hvor nøyaktig vi skal være i fastleggingen av skjæringspunktene (utgangspunkt og slutt-punkt) for beregningen; i forhold til “militærtjeneste” kan vi få spørsmål om tjenestens art; osv.

Som vi skal se under omtalen av rettskildelærens normer (avsnitt 8.3.2 (5) nedenfor), kan det diskuteres om det overhodet kan tenkes at en rettsnorm kan være helt fri for avveininger. *Dermed vil den reelle forskjell ikke gå mellom avveiningsnormer og andre normer, men mellom forskjellige former for og grader av avveining.* (Kursiv føyd til her).

Retningslinjer

Innledningsvis i II 8, på s. 163, heter det:

Vurderinger henger nær sammen med avveininger. Avveininger alene reiser imidlertid problemer: Hva med vern mot vilkårlighet og hva med ønsket om å kunne forutberegne sin rettsstilling? For å ivareta slike hensyn ønsker vi å styre avveiningene. For dette formål bringer vi inn retningslinjer. *Retningslinjene peker ut relevante eller irrelevante argumenter ved avveiningen, og sier eventuelt også noe om i hvilken retning et argument trekker og om hvilken vekt argumentet har.* Retningslinjene kan ses som vår praktiske fornufts mottrekk mot den risiko for vilkårlighet og mangel på forutberegnelighet som ligger i avveininger alene. Gjennom retningslinjer søker vår praktiske fornuft å etablere kriterier dels til forhåndsstyring av og dels til etterhåndskontroll med avveininger. (Kursiv føyd til her).

På s. 165 følger så en mer formell definisjon:

Til avveiningsnormer knytter det seg ofte et sett med normer som vi skal kalle «retningslinjer». Med ordet «retningslinje» skal vi forstå normative utsagn som angir hva som er relevante eller irrelevante argumenter ved avveiningen. De kan også si noe om i hvilken retning et argument trekker og om hvilken vekt argumentet har.

Som det framgår, er det sentrale kjennetegn at retningslinjer peker ut hva som er relevante eller irrelevante argumenter til avveiningen. Jeg viser forøvrig til RF; det som står der skulle være greitt og eksemplet fra avt. §36 likeså. Det bør forventes at kandidatene iallefall bruker dette eksemplet. Helst bør det også komme andre eksempler.

Typer av retningslinjer

Om typer av retningslinjer, se RF ss. 166–70. Dette stoffet demonstrerer hvor sentrale trekk ved jusen som blir fokusert gjennom begrepene avveiningsnorm og retningslinje. Kandidatene bør her som ellers gi eksempler, se oppgaveteksten.

Ingenting av det som står om typer av retningslinjer kan anses vanskelig.

Det som eventuelt kan anses mer utfordrende er skillet mellom regelspesifikke og ikke-regelspesifikke retningslinjer, se ss. 168–70. Synet på rettskildelæren som et sett av retningslinjer, nærmere bestemt ikke-regelspesifikke retningslinjer, er gjort til eget emne i spørsmål (b).

(1)(b) Vi kan skille mellom to hovedsyn på rettskildelæren: en rangordensmodell og en avveiningsmodell. Gjør rede for de to modellene. Drøft og begrunn hvilken modell som passer best for den måten vi går fram på når vi tar standpunkt til rettsspørsmål.

Læringskrav

Læringskravene sitert under (1)(a) gjelder også her. Dertil sies det under læringskravene til III: Rett og stat:

Det kreves kjennskap til problemet «motstrid mellom og harmonisering av verdier og prinsipper». Det kreves god forståelse av to hovedforslag til løsning av slik motstrid: avveiningsmodell og rangordensmodell.

Læringskravene til III er sitert i sin helhet under spørsmål (1)(c) nedenfor.

Dekning i RF

Tilsvarende som under oppgave (1)(a).

Til innholdet

Spørsmålet behandles i RF ss. 168–70.

Bakgrunnen for spørsmålet er vår rettsanvendelse, dvs. våre handlinger når vi tar standpunkt til rettsspørsmål. *Hvilke overordnede prinsipper faller vi tilbake på når rettskildefaktorene trekker i retning av forskjellige resultater?* (s. 168 ned. – 169 øv.)

Rangordensmodell

Fra RF s. 169: “For det første kan vi operere med en *rangordensmodell*, dvs. vi kan si at rettskildedefaktorer av en viss type alltid går foran rettskildedefaktorer av en viss annen type. Et eksempel ville være en norm om at lovteksten alltid går foran andre rettskildedefaktorer i tilfelle motstrid.”

Avveiningsmodell

Fra RF s. 169: “For det andre kan vi operere med en *avveiningsmodell*, dvs. vi kan si at rettskildedefaktorene må avveies mot hverandre og peke på momenter som er relevante ved avveiningen. Eksempler kan være å si at *lovtekstens vekt* avhenger av bl.a. dens klarhet, vurderingspreg og hvorvidt vi er på legalitetsprinsippets område; *forarbeiders vekt* avhenger av bl.a. hva uttalelsen gjelder (f.eks. rent faktiske forhold eller formålet med loven), hvem uttalelsen stammer fra (sakkyndig utvalg, departement/ regjering eller Odelstinget/ Lagtinget), hvor representativ uttalelsen er, hvor klar den er, og hvorvidt vi er på legalitetsprinsippets område; *dommers vekt* avhenger av bl.a. hvilken instans som har avsagt dommen (tingrett, lagmannsrett eller Høyesterett), hvorvidt det foreligger enstemmighet eller dissens – og i tilfelle graden av dissens –, dommens alder og dens klarhet.”

Drøft og begrunn hvilken modell som passer best for den måten vi går fram på når vi tar standpunkt til rettsspørsmål.

Se til dette spørsmålet, RF ss. 169 (ned.)–170.

Her er det viktige at kandidaten fremmer begrunnede synspunkter. De har allerede hatt tre semestre med juridiske fag når de går opp til eksamen, og det må kunne forventes et visst nivå på drøftelsene, herunder begrunnelsene. De som hevder en rangordensmodell har en tung argumentasjonsbyrde, men det vesentlige er gangen i argumentasjonen, ikke konklusjonen.

(1)(c) Gjør rede for forskjellige aspekter ved tanken om rettferdighet i et positivt rettssystem som det norske.

Læringskrav

Læringskravene av relevans for oppgave (1)(c) er angitt slik:

III Rett og stat: Noen grunnleggende prinsipper og verdier i det norske rettssystemet av i dag

Det kreves god forståelse av begrepene likebehandling, rettferdighet, frihet og rettssikkerhet.

Det kreves kjennskap til problemet «motstrid mellom og harmonisering av verdier og prinsipper». Det kreves god forståelse av to hovedforslag til løsning av slik motstrid: avveiningsmodell og rangordensmodell.

Dekning i RF

Opgavens emne er behandlet først og fremst i RF avsn. III 2.2.

I motsetning til spørsmålene (1)(a) og (1)(b), så er stoffet under spørsmål (1)(c) blitt undervist i mindre grad. Dette semesteret ble det ikke forelest over RF III, og det kan variere i hvilken grad kursholdere har tatt opp stoffet. Det kan derfor muligens være grunn til å være noe mildere i bedømmelsen av stoffet under (1)(c). Stoffet er imidlertid sentralt og det kan ikke sies å være vanskelig. Vi får se etter rettingen av en del besvarelser.

Til innholdet

Det som står i RF burde være greitt og jeg viser til dette.

Skillene mellom formell og materiell rettferdighet, og mellom fordelingsrettferdighet og utvekslingsrettferdighet står sentralt. Dertil har vi de forskjellige undergruppene av utvekslingsrettferdighet, illustrert gjennom forskjellige mønstertilfelle. De mest sentrale er undergruppene illustrert gjennom kontrakt, straff og erstatning.

Avsnitt om motstrid mellom rettferdighetsprinsipper – RF III 2.2.3 – spiller opp mot spørsmål (1)(a) ovenfor.

(1)(d) Hva er hovedforskjellene mellom synet på rettferdighet i den skandinaviske rettsrealismen, utilitarismen og en fornuftsbasert naturrett som den kantianske?

Læringskrav

Læringskravene av relevans for oppgave (1)(d) er angitt slik:

B Muligheten av å etablere kriterier til vurdering og kritikk av positivt foreliggende rettssystemer

Det kreves god forståelse av problemstillingen. Det kreves kjennskap til følgende tre teoretiske posisjoner i forhold til problemstillingen:

Teorifamilie 1: Kantiansk rettsteori

Teorifamilie 2: Utilitarismen

Teorifamilie 1 og 2 definerer seg ofte i forhold til hverandre. Men de er begge kognitivistiske i den forstand at de er enige om at vi via fornuften kan erkjenne kriterier til løsning av spørsmål om hvordan vi bør handle. Forsåvidt skiller de seg fra:

Teorifamilie 3: Den skandinaviske rettsrealismen

Teorifamilie 3 benekter muligheten av ad fornuftsmessig vei å etablere kriterier til løsning av spørsmål om hvordan vi bør handle.

Målsettingen er bevisstgjøring av problemstillingen og presentasjon av tre viktige tanke-retninger (løsningsforslag). Målsettingen er ikke detaljkunnskaper vedrørende tankeretningene. Men studentene skal presenteres for detaljene, herunder utdrag fra originaltekster, slik at de får et innblikk også i nyansene i begrunnelsesmåtene.

Dekning i RF

Stoffet er grundig dekket i RF IV B 4.

Stoffet er også dekket på forelesninger og kurs.

Til innholdet

Oppgave (1)(d) spør etter “*hovedforskjellene*”. Samtidig gir oppgaven rom for den kunnskapsrike kandidat til å skrive mye. For, det er fullt forsvarlig å gå inn i de tre posisjoner i detalj for å vise hvordan rettferdighetsideen behandles i hver enkelt.

Her nøyer jeg meg med å vise til drøftelsene i RF av de tre posisjonene og å fram-heve rent stikkordsmessig det som uansett må med (selvfølgelig ikke i samme for-muleringer som her, men i innhold):

Skandinavisk rettsrealisme

Synet på rettferdighetsideen i den skandinaviske rettsrealismen, med sin skepsis til muligheten av en spesifikt praktisk fornuft (skepsis til moralsk kunnskap), kan illustreres gjennom Alf Ross’s fyndord om at å påberope seg rettferdighet, er som å slå knyttneven i bordet (smnl. RF s. 257 om “slaget i bordet”).

Utilitarisme

Rettferdighetsideen volder utilitarismen problemer. RF IV B 3.2.2 (3) er pensum. Overskriften til dette avsnittet lyder:

“Fra Bentham’s syn på rettigheter som “nonsense on stilts” til Mills syn på rettigheter som midler til nyttemaksimering”

I RF s. 338 i første note heter det:

“I drøftelsen av utilitarismen, og spesielt i inneværende punkt (3), snakker vi gjennomgående om “rettferdighet og rettigheter”, uten å trekke noe skille mellom dem og uten noen forklaring utover det som framgår av sammenhengen til enhver tid. Grunnen er dels at vår forestilling om rettferdighet og vår forestilling om rettigheter er nært knyttet sammen; og dels, og mer spesielt, at Mill analyserer de to forestillingene som å falle sammen.”

En fornuftsbasert naturrett som den kantianske

Innenfor en kantiansk teoriramme blir flere aspekter av rettferdighetsideen som er skissert i III 2.2 tatt opp i rettsprinsippet. Se RF ss. 372–73. Ordet “frihet” står sentralt. Men prinsippet sier også at rettens rolle er å sikre den enkelte en frihetssfære – innenfor hvilken hun kan realisere sine mål – som er forenlig med en korresponderende frihetssfære for andre under en allmenn lov. Her ligger en ide om fordelingsrettferdighet i forhold til verd, frihet, og livsmuligheter.

Gode kandidater vil ofte komme opp med egne vinklinger og formuleringer. Svakere kandidater bør ha med hovedpunktene ovenfor.

3.3. *Noen generelle merknader til oppgave (1)*

Oppgavene i del (1) gir de kandidatene som har mye kunnskaper, anledning til å skrive i dybden og bredden samtidig som også kortere besvarelser kan holde godt nivå. Helhetsinntrykket av forståelsen ut fra de enkelte momenter som er med, er det vesentlige.

Skulle en kandidat skrive noe under én deloppgave, som strengt tatt er utenfor vedkommende deloppgave, men relevant i en annen deloppgave, så trekkes det ikke for dette i seg selv.

Det er uttrykkelig angitt i spørsmål (d) at det skal gjøres rede for "hovedforskjellene". Dette betyr ikke at besvarelsen av (1)(d) skal telle mindre enn besvarelsene av (a), (b) og (c). Hvis kandidaten viser dybde under besvarelsen av spørsmål (d), så bør dette klart honoreres.

4. Momenter til den samlede karaktersetting

Oppgaven angir at oppgave (1) teller 3/4 og oppgave (2) teller 1/4. Dette er en billedlig måte å uttrykke seg på, idet karaktersetting ikke er ren matematikk. Er rettsfilosofi-delen til stryk, er det neppe mulig å tenke seg at oppgaven totalt kan bedømmes til bestått. Er oppgave (2) til stryk, kan man lettere tenke seg at oppgaven totalt kan bedømmes til bestått.

Sensorveiledning til oppgavens del (2) oversendes separat og senest mandag 7.

Oslo, 2. juni 2010

Svein Eng